

LUND UNIVERSITY

Remissyttrande: Förbättrad tvistlösning på konsumentområdet (SOU 2014:47)

Lindell-Frantz, Eva

2014

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Lindell-Frantz, E. (2014). Remissyttrande: Förbättrad tvistlösning på konsumentområdet (SOU 2014:47).

Total number of authors:
1

Creative Commons License:
Ospecificerad

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

LUNDS UNIVERSITET

Juridiska fakulteten

Juridiska fakultetsstyrelsen

Universitetslektor *Eva Lindell-Frantz***Remiss: Förbättrad tvistlösning på konsumentområdet (SOU 2014:47)**

Ju2014/4305/KO

Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet, som anmodats att yttra sig över rubricerat betänkande, får härmed avge följande yttrande, som utarbetats av universitetslektor *Eva Lindell-Frantz*.

1. Sammanfattning SOU 2014:47

I betänkandet SOU 2014:47 presenterar Konsumenttvistutredningen (Ju 2013:06) ett förslag till vilka åtgärder som bör vidtas för att Sverige ska leva upp till kraven i Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/11/EU (nedan kallad direktivet) samt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 524/2013 (nedan kallad förordningen). Båda dessa rättsakter syftar till att åstadkomma förbättringar ifråga om konsumenters möjlighet att få en privaträttslig tvist prövad i ett förenklat förfarande.

Konsumenttvistutredningen har dessutom fått i uppgift att föreslå lämpliga åtgärder för att få fler näringsidkare att följa ARN:s beslut.

Vad gäller frågan om vilka åtgärder som bör vidtas för att Sverige ska leva upp till de krav som ställs i direktivet respektive förordningen föreslås vissa förändringar ifråga om vilka typer av tvister ARN fortsättningsvis ska anses vara behörig att pröva. Vidare föreslås bland annat att vissa näringsidkare, som hamnat i en tvist med en konsument, ska vara förpliktade att informera sin motpart om vilka möjligheter som står till buds när det gäller att få tvisten prövad utanför domstol.

Konsumenttvistkommittén presenterar härutöver även förslag till hur tvistelösningen i ARN på olika sätt ska kunna effektiviseras och förbättras.

Vad gäller frågan om huruvida ARN:s beslut bör göras tvingande eller ej, föreslår Konsumenttvistutredningen att den nuvarande ordningen behålls, dvs. att nämndens beslut även fortsättningsvis endast bör vara rådgivande.

2. Sammanfattning remiss

Sammanfattningsvis vill Juridiska fakulteten i Lund föreslå följande.

1 § lag om alternativ tvistelösning i konsumentförhållande bör skrivas om så att lagens tillämpningsområde inte enbart definieras genom hänvisningar till olika EU-rättsakter.

Likaså bör lagens 12 § omformuleras så att det direkt av lagen kan utläsas vad en berörd näringsidkare är skyldig att informera sin motpart om.

Ifråga om den föreslagna förordningen med ny instruktion för ARN föreslås att begreppet konsument omfattar fysisk person oavsett var denne har sitt hemvist.

Vidare föreslås att det i förordning förs in en regel som ger ARN behörighet att pröva tvister avseende försäkringsbolags kontraheringsplikt. Vad gäller ARN:s rätt att avvisa en tvist föreslås att 11 § 3 p stryks samt att 11 § 4 p omformuleras så att det av denna framgår att ett ärende kan avvisas om en prövning av detta "allvarligt skulle hindra myndigheten från att fungera effektivt".

Slutligen föreslås att man överväger att göra ARN:s bindande för näringsidkare.

Nedan utvecklas skälen för de föreslagna förändringarna.

1. Implementering av direktivet respektive förordningen

1.1 Lag om alternativ tvistelösning i konsumentförhållande

För att uppfylla kraven i direktivet, respektive förordningen, föreslås inledningsvis att en ny lag införs om alternativ tvistelösning i konsumentförhållande. Den föreslagna lagen riktar sig dels till den myndighet, som fått regeringens uppdrag att godkänna samt övervaka alternativa tvistelösningsorgan, dels till de näringsidkare, som åtagit sig att använda sig av alternativ tvistelösning. Lagen vänder sig härutöver även till näringsidkare i allmänhet som har ingått ett köpe- eller tjänsteavtal som omfattas av direktivet och som har hamnat i en tvist med en konsument.

Lagens tillämpningsområde definieras i dess första paragraf genom en hänvisning till inte mindre än sex olika EU-rättsakter. Det är rimligt att anta att den myndighet som får i uppdrag att godkänna inrättade tvistelösningsförfaranden samt att hålla tillsyn över dessa kan skapa sig en förståelse för det egna kompetensområdet genom att ta del av det föreslagna lagrummet. Mera tveksamt är om en enskild näringsidkare kan avgöra om dennes verksamhet är av sådan art att den omfattas av den informationsplikt som följer av lagen. Visserligen torde näringsidkare, som är medlemmar i en branschorganisation, kunna räkna med att bli upplysta av sin organisation om vad som gäller, men i sammanhanget bör beaktas att den generella informationsplikt, som inträder vid en tvist, inte enbart kommer att gälla för näringsidkare som är medlemmar i ett branschorgan. Med hänvisning till detta borde således lagens tillämpningsområde definieras på ett mera överskådligt och lättbegripligt vis än vad som nu har skett.

I lagförslaget 12 § anges att en näringsidkare, som ingår ett köpe- eller tjänsteavtal med en konsument online, är skyldig att lämna sin motpart sådan information som föreskrivs i ”artikel 14 i förordningen”. Även om man via uppräknigen av rättsakter i lagens 1 § kan sluta sig till att lagrummet syftar på förordning EU nr 524/2013 är det inte helt självklart vilken förordning som åsyftas. Vidare definieras de förpliktelser som följer av lagrummet genom en hänvisning till vad som följer av förordningen. För att klargöra vad den fastställda informationsplikten innebär måste således tillämparen söka sig till en annan rättskälla nämligen sagda förordning. Den använda lagstiftningstekniken kan göra det svårt för den oinvidde att skaffa sig kunskap om vad som gäller, således förordas att det i lagen uttryckligen anges vad som krävs av näringsidkaren i dessa fall.

I övrigt har fakulteten inga synpunkter hur lagförslaget utformats.

1.2. Förordning med instruktion för Allmänna reklamationsnämnden

1.2.1 Inledning

För att möta kraven i direktivet om att säkerställa att konsumenterna får tillgång till enkla, effektiva, snabba och billiga sätt att lösa nationella och gränsöverskridande tvister föreslår Konsumenttvistutredningen att en ny instruktion för Allmänna reklamationsnämnden antas. I jämförelse med nu gällande regelverk föreslås att ARN:s rätt att pröva olika typer av konsumenttvister utökas radikalt.

Nedan lämnas några synpunkter avseende det presenterade förslaget.

1.2.2 Gränsöverskridande tvister

Enligt direktivet ska medlemsstaterna tillhandahålla ett förenklat tvistelösningsförfarande inte enbart för inhemska utan även för gränsöverskridande tvister. Med hänvisning dels till hur konsumentbegreppet definierats i den föreslagna förordningen, dels till den etablerade praxis som finns hos ARN när det gäller hanteringen av gränsöverskridande ärenden, menar utredningen att det inte föreligger något behov av att särskilt föreskriva att nämnden är skyldig att hantera tvister som anmäls av någon som saknar hemvist i Sverige. Juridiska fakulteten i Lund är dock tveksam till om Sverige kan anses ha implementerat direktivets krav på ett korrekt sätt genom att hänvisa till vad som hittills varit praxis i ARN, låt vara att förordningens definition av begreppet konsument inte bokstavligen exkluderar konsumenter med hemvist utanför Sveriges gränser från att få sin sak prövad av nämnden. I utredningen heter det att det skulle komplicera författningsregleringen om man förde in en regel som uttryckligen ålägger ARN att åta sig gränsöverskridande tvister (s. 181), det framgår dock inte hur eller varför en sådan regel skulle medföra komplikationer, något som gör det svårt att bedöma bärigheten i resonemanget. För att vara säker på att kraven i förordningen implementerats på ett korrekt sätt menar Juridiska fakulteten i Lund därför att man på något sätt i förordningen bör fastställa att ARN är skyldig att pröva gränsöverskridande tvister, detta skulle t.ex. kunna ske genom att man i definitionen av begreppet konsument anger att med konsument avses alla fysiska personer oavsett hemvist. Att nämnden inte är skyldig att pröva tvister som helt saknar anknytning till Sverige följer av allmänna processrättsliga principer.

1.2.3 Undantag för tvister avseende rätten att teckna eller behålla försäkring

Av direktivet följer att det förenklade tvistelösningsförfarandet ska vara tillgängligt för konsumenter när dessa har hamnat i en tvist med en näringsidkare om en avtalsförpliktelse. Detta medför, precis som utredningen mycket riktigt konstaterar, att direktivet inte ålägger Sverige att tillhandahålla ett förenklat tvistelösningsförfarande ifråga om möjligheterna att få prövat rätten att få teckna respektive att behålla ett försäkringsskydd eftersom en eventuell tvist i dessa fall inte avser en avtalsförpliktelse.

Inte heller idag är ARN behörig att pröva tvister om rätt att få eller att få behålla ett försäkringsskydd. Emellertid borde ARN, med tanke på dess sammansättning i försäkringsrättsliga tvister, lämpa sig väl så bra som vilken domstol som helst när det gäller att ta ställning i denna typ av ärenden. Det torde dessutom, med tanke på konsumentskyddet, föreligga ett behov av ett förenklat tvisteförfarande i dessa fall inte minst mot bakgrund av att den som begär att få sin rätt till försäkring prövad i allmän domstol riskerar att få stå för inte bara sina egna utan även ingå avtal motpartens rättegångskostnader, detta eftersom den aktuella tvisten inte kan sägas avse en summa som motsvarar mindre än ett halvt prisbasbelopp och därmed inte faller in under reglerna om förenklat tvisteförfarande (småmål).

En korrekt implementering av direktivet förutsätter således i och för sig inte att ARN ges möjlighet att pröva hur långt försäkringsbranschens kontraheringsplikt sträcker sig, men eftersom direktivet är ett minimidirektiv borde man, när man ändå ska förändra nämndens kompetensområde på så många andra punkter, kunna ta tillfället i akt och förstärka konsumentskyddet på denna viktiga punkt. Det kan tilläggas att en sådan ändring torde ligga inom ramen för de direktiv Konsumenttvistutredningen haft att arbeta utifrån, av dessa framgår nämligen att utredningen ska utarbeta författningsförslag som ”behövs för att genomföra EU-rättsakterna *eller som annars bedöms som lämpliga*”. Juridiska fakulteten i Lund förordar således att man överväger att ge ARN rätt att pröva tvister avseende rätten till försäkringsskydd.

De flesta tvister om rätten till försäkring torde avse personförsäkring. För den händelse att Personförsäkringsnämndens prövningsförfarande godkänns som en alternativ tvistelösningsform hade det varit att föredra att denna nämnd fått behörighet att pröva ärenden avseende kontraheringsplikt på personförsäkringsområdet. Om denna nämnd är beredd att åta sig att pröva denna typ av tvister bör de således undantas från ARN:s kompetensområde.

1.2.4 Kollektivavtalad försäkring

Av KOVFS 2009:1 följer att ARN inte prövar tvister som hänför sig till kollektivt tecknade försäkringsavtal, med hänvisning till att direktivet inte uttryckligen gör undantag för denna typ av avtalstvister föreslår utredningen att undantaget inte längre ska gälla. Utredningen menar att det istället får avgöras ”från fall till fall” (s. 202) huruvida en tvist är av sådan art att den bör kunna prövas av ARN. Det lämnas inga anvisningar alls om vad som bör vägas in i en sådan bedömning något som kan öppna upp för oklarheter om var gränserna för nämndens kompetensområde går. Det hade varit önskvärt att det på något sätt hade klargjorts vad som kan anses utmärka de tvister som inte kan, eller bör, tas upp till prövning.

1.3 Möjligheten att avvisa tvister

I utredningen konstateras att en korrekt implementering av direktivet förutsätter två saker, dels att förfarandereglererna i ARN inte tillåter nämnden att avvisa tvister på andra grunder än de som godtas enligt direktivet, dels att tillämpningen av de godtagna avvisningsgrunderna inte innebär att man väsentligen försämrar svenska, eller utländska, konsumenters tillgång till ARN:s tvistelösningsförfarande (s. 205).

Konsumenttvistutredningen går igenom samtliga de avvisningsgrunder som man menar bör gälla för nämndens arbete och resonerar kring hur dessa förhåller sig till direktivets olika krav. I huvudsak finns inget att invända mot de slutsatser som dras i denna del, detta dock med ett undantag ifråga om det föreslagna förbehållet om rätten att avvisa tvister som, med hänvisning till myndighetens arbetsformer, inte lämpar sig för nämndens prövning. Denna grund för avvisning framstår som väl generell sett i ljuset av vad som sägs i direktivet. Utredningen menar att om tvistelösningsförfarandet svarar upp mot direktivets kvalitetskrav, bör det finnas utrymme för att göra undantag för tvister som inte passar för det arbetssätt som det tvistelösande organet använder sig av. Tvister som inte lämpar sig för det föreskrivna arbetssättet skulle nämligen inte kunna lösas på ett ”effektivt sätt”, något som direktivet ställer krav på.

Vad som avses med att ett tvistelösningsförfarande är ”effektivt” framgår inte uttryckligen av direktivet. Av artikel 8 följer att medlemsstaterna ska tillhandahålla ett alternativt tvistelösningsförfarande som är effektivt *och* som uppfyller vissa krav som ställs i artikelns punkter a) till e). De i punkterna a) till e) uppräknade kraven utgör således inte en definition avseende vad som menas med effektivt. Det sagda ger vid handen att det är oklart om begreppet effektivt bör anses syfta på att tvister ska kunna avgöras snabbt och enkelt, eller om det snarare har rättssäkerheten i fokus så att det ställer krav på att en tvist ska kunna prövas på ett korrekt och rättvist sätt. Det ena behöver naturligtvis inte utesluta det andra dvs. begreppet kan tänkas inbegripa båda delar. Oavsett vilket kan konstateras att det av artikel 4 f) framgår att medlemsstaterna får införa, eller behålla, regler som ger tvistelösningsorganet rätt att avvisa en tvist om hanteringen av den *allvarligt* skulle hindra det alternativa tvistelösningsorganet från att fungera effektivt.

I preambeln (25) anges att medlemsstaterna bör kunna behålla, eller införa, regler som under *särskilda omständigheter* berättigar det tvistelösande organet att avstå från att hantera exempelvis tvister som till följd av sin *komplexitet* bättre löses av domstol. Det bör emellertid inte vara tillåtet med regler som *väsentligen* försämrar konsumenternas tillgång till tvistelösningsförfarandet. Tolkas begreppet effektivt i ljuset av detta finns det täckning för att man i bedömningen av vilka avvisningsregler som kan godtas får väga in både tids- och rättssäkerhetsaspekten.

Det kan vara svårt att, av den skrivning som utredningen föreslår, sluta sig till att avvisning endast får förekomma när en prövning *allvarligt* förhindrar tvisteorganet från att fungera effektivt. I princip skulle man kunna hävda att så snart en tvist på ett eller annat sätt kan förväntas förorsaka nämnden besvär utöver det vanliga, exempelvis en ökad handläggningstid till följd av ärendets omfattning, alternativt att man tvingas anlita särskild sakkunskap (något som enligt utredningen bl.a. kan aktualiseras i tvister avseende värmepumpar eller konst och antikviteter), så lämpar sig ärendet inte för nämndens prövning. För att undvika denna typ av oklarheter och för att motverka att nämnden slentrianmässigt avvisar vissa typer av tvister

utan att göra en prövning i varje enskilt fall, borde det således införas ett kvalificerande krav som antyder att det föreligger någon form av tröskel för när det är rimligt att nämnden tillåts att avvisa en tvist.

I sammanhanget kan tilläggas att det också föreslås att ARN ska kunna avvisa ärenden som "av något annat skäl allvarligt skulle hindra myndigheten från att fungera effektivt" (lagförslaget 11 § 4p). Sättet att utforma undantagen ger vid handen att i de fall ett ärende lämpar sig för myndighetens arbetsformer (11 § 3p) kan det ändå föreligga grund för avvisning när en prövning av något annat skäl allvarligt skulle hindra myndigheten från att fungera effektivt. Det kvalificerande kravet (allvarligt) skulle således enbart behöva vara uppfyllt i de fall man inte kan avvisa ärendet med hänvisning till att detta inte lämpar sig för de arbetsformer som utnyttjas.

Enligt juridiska fakulteten i Lund borde undantaget i den föreslagna 11: ens 4 punkt kunna antas omfatta vad som sägs i paragrafens punkt 3 med det tillägget att det kvalificerade rekvisitet allvarligt då kommer att gälla oavsett om det är nämndens arbetsformer eller någon annan omständighet som motiverar avvisningen.

Fakulteten föreslår således att punkten 3 utgår i förslagets 11 § samt att förslagets punkt 4 omformuleras så att ett ärende kan avvisas om en prövning av detta "allvarligt skulle hindra myndigheten från att fungera effektivt".

2. Icke verkställbara beslut.

2.1 Inledning

Som framkommit ovan har Konsumenttvistutredningen även fått i uppgift att utreda huruvida ARN:s beslut borde göras verkställbara och om så inte borde bli fallet om någon annan åtgärd bör vidtas för att öka efterlevnaden av nämndens avgöranden.

Utifrån tillgänglig statistik sluter sig Konsumenttvistutredningen till att cirka 74 % av näringsidkarna följde ARN:s beslut år 2013. Följsamheten varierade dock beroende på vad tvisten avsett. Ifråga om ärenden med koppling till bostad (företrädesvis hantverkstjänster) låg denna exempelvis på 65 % och ifråga om sko och textil på 60 respektive 62 %. I sammanhanget görs vissa jämförelser med hur det ser ut i Danmark respektive Norge, där de alternativa tvistelösningsförfarandena mynnar ut i verkställbara beslut. Det statistiska underlaget är emellertid förhållandevis bristfälligt i dessa fall. De siffror som trots allt finns tillgängliga visar emellertid på att följsamheten i Danmark skulle ligga på cirka 90 %. Siffran var emellertid densamma redan innan besluten gjordes bindande. Det enda underlag som finns tillgängligt för Norges del visar att ca 29 % av de konsumenter som helt, eller delvis fått rätt i en tvist prövad av Forbrukertvistutvalget under 2013 anmält att näringsidkaren inte följt beslutet.

Mot bakgrund av den presenterade statistiken finner Konsumenttvistutredningen att följsamheten till ARN:s beslut får anses vara "god". Denna slutsats, som tål att diskuteras, påverkar förstås utredningens inställning till nödvändigheten av att göra nämndens beslut verkställbara.

Nedan lämnas några synpunkter på utredningens förslag i denna del.

2.2 Bindande beslut

Konsumenttvistutredningen finner att det inte föreligger något behov av att göra ARN:s beslut verkställbara. Till stöd för denna slutsats anförs en rad argument.

Inledningsvis konstateras att om ARN:s avgörande görs bindande skulle detta föra med sig att nämndens arbete skulle bli mera osmidigt eftersom en sådan förändring bl.a. skulle innebära att det skulle komma att ställas högre krav på att rättssäkerheten blir tillgodosedd. Vad gäller just detta argument kan anföras att oavsett om ARN:s beslut är verkställbara eller ej, bör sättet att pröva en tvist naturligtvis uppfylla de krav som i allmänhet ställs på ett rättsäkert förfarande. Den omständigheten att detta krav kan förorsaka nämnden merarbete är med andra ord knappast något som kan tas till intäkt för att avstå från att göra besluten verkställbara. Det finns snarare goda skäl som talar för att satsa på åtgärder som kan förstärka uppfattningen om att nämndens sätt att pröva en tvist är såväl rättvist som korrekt eftersom avgörandena därmed kan förväntas vinna i legitimitet.

I utredningen påpekas vidare att om ARN:s avgöranden görs bindande måste nämnden utforma sina beslut på ett mera utförligt vis än vad som för närvarande är brukligt, detta skulle i sin tur förorsaka merarbete för nämndens ledamöter. Med hänsyn tagen till att det är så få konsumenttvister som når de allmänna domstolarna vore det emellertid vällovligt om ARN via sin praxis skulle kunna bidra till en större förutsebarhet ifråga om hur gällande rätt bör (eller kan) uttolkas. Det är rimligt att utgå från att mera utförliga skäl skulle bidra till en ökad transparens ifråga om vilka överväganden som lagts till grund för beslutet och därmed göra det lättare förutspå en tänkbar utgång av en tvist i andra liknande fall.

Ytterligare en omständighet, som anförs till stöd för att förfarandet hos ARN med nödvändighet skulle bli mer formalistiskt är att utredningen utgår från att en sådan förändring skulle medföra att besluten, samt handlingarna i en tvist, i sådant fall skulle behöva delges de berörda parterna i enlighet med reglerna i delgivningslagen (2010:1932). Till stöd för denna slutsats åberopas att det enligt rättspraxis är en grundläggande princip att enskilda ska delges en ansökan som rör dennes civila rättigheter (s. 161). Den rättspraxis som det hänvisas till utgörs emellertid av ett hovrättsfall varför det kan ifrågasättas vilket rättskällevärde avgörandet har i sammanhanget. Det är med andra ord inte helt klarlagt vilka krav som kan, eller bör, ställas på hur kommunikationen mellan nämnden och de tvistande parterna bör skötas för den händelse att dess beslut görs verkställbara. Det hade därför varit önskvärt att utredningen behandlat i vad mån kraven på rättssäkerhet skulle kunna tillgodoses genom någon form av förenklat delgivningsförfarande.

Utöver att Konsumenttvistutredningen menar att det skulle föra med sig en rad kostnader att göra nämndens avgöranden bindande så argumenteras även för att det inte är säkerställt att en sådan förändring med nödvändighet skulle innebära att fler näringsidkare skulle komma att rätta sig efter besluten. Detta antagande verkar i huvudsak grunda sig på den statistik som inhämtats från Danmark och Norge. Det bör dock påpekas att detta underlag har sina brister varför det kan vara vanskligt att dra alltför långtgående slutsatser med stöd i detta.

Även om utredningen skulle ha rätt i sitt antagande att det inte går att införa ett förenklat förfarande ifråga om hur handlingar och beslut måste kommuniceras med parterna, får det merarbete och de kostnader som ett krav på formell delgivning skulle föra med sig ställas mot vad som skulle kunna antas vara vunnet för den händelse att nämndens beslut gjordes bindande. När man gör denna avvägning blir frågan om vilken ambitionsnivå man har av viss betydelse. Tycker man att det är rimligt att i genomsnitt vart fjärde (inom vissa branscher mer än vart tredje) beslut, som gått konsumentens väg, inte efterlevs och tror man tillika att det inte kommer att ske någon försämring av efterlevnaden framgent finns det inga skäl att vidta några särskilda åtgärder. Om man däremot menar att man borde eftersträva en ökad följsamhet och tillika anser att det är rimligt att anta att man skulle kunna nå detta mål genom att göra nämndens beslut verkställbara, finns det anledning att ifrågasätta om det inte kunde vara värt pengarna att genomföra en sådan reform.

I sammanhanget kan påpekas att det av de direktiv som utredningen fått framgår att man fått i uppgift att föreslå lämpliga åtgärder för att få fler näringsidkare att följa ARN:s beslut. Uppenbarligen verkar uppdragsgivaren inte vara tillfreds med rådande förhållande vad gäller följsamheten. Som det nu är förslår utredningen inga som helst åtgärder för att åstadkomma det efterfrågade resultatet, istället nöjer man sig med att konstatera att man troligen inte kan uppnå bättre efterlevnad genom att göra nämndens beslut verkställbara. Mot bakgrund av hur uppdraget utformats menar Juridiska fakulteten i Lund att Konsumenttvistutredningen borde ha kunnat presentera någon form av förslag till hur man skulle kunna tänkas åstadkomma en förbättring. Härtill kan läggas att de argument, som åberopas till stöd för att avfärda tanken på att man skulle kunna åstadkomma de efterlysta effekterna genom att göra nämndens beslut bindande, kan ifrågasättas.

Konsumenttvistutredningen ställer sig även avvisande till att införa muntliga förhandlingar med muntlig bevisupptagning i nämnden. Juridiska fakulteten i Lund delar utredningens uppfattning i denna del. Många konsumenter skulle säkerligen välja att avstå från att få sin tvist prövad för den händelse att de riskerade att behöva ta sig till en förhandling och detta oavsett om man då måste inställa sig personligen eller via ombud. Ett sådant förfarande skulle för övrigt tendera att bli så likt en vanlig domstolsförhandling att det knappast skulle kunna sägas uppfylla kraven i direktivet om att tillhandahålla konsumenterna ett snabbt, effektivt och billigt tvistelösningalternativ.

Om man nu inte vill att det ska förekomma muntliga inslag i ARN:s tvistelösande verksamhet och om man förordar att myndighetens beslut görs verkställbara, måste den näringsidkare, som drabbas av ett beslut som inte helt går dennes väg, få möjlighet att överklaga beslutet ifråga. Som Konsumenttvistutredningen påpekar kan detta i sin tur medföra att en konsument, dras in i en process som denne inte önskar. Konsumenten kan i och för sig försöka undvika detta genom att avstå från att bestrida käromålet. Om konsumenten väljer denna lösning har näringsidkaren emellertid ändå rätt att begära att få åtminstone kostnaderna för stämningsansökan ersatta. Med tanke på att avgifterna för en stämningsansökan numera ligger på 900 kronor i ett förenklat tvistemål och på 2 800 kronor i mål om värden som överstiger ett halvt prisbasbelopp är det en inte helt försumbar kostnad det handlar om. Det sagda innebär att, om man skulle välja att göra nämndens beslut verkställbara utan att man för den skull tar ställning till hur man ska hantera näringsidkarens rätt till ersättning för bl.a. stämningsansökansavgiften är risken överhängande att en konsument, särskilt i de fall där tvisten avser mindre summor, kan komma att välja

att avstå från att få sin sak prövad av ARN. Ett sätt att komma till rätta med problemet skulle möjligen kunna vara att i lag begränsa det belopp en konsument skulle kunna åläggas att betala för den händelse att denne väljer att avstå från att gå i svaromål när en näringsidkare för saken vidare till domstol. En tänkbar lösning skulle kunna vara att konsumenten maximalt skulle kunna åläggas att utge en summa motsvarande halva stämningsansökansavgiften, dock aldrig mer än hälften av det belopp tvisten avser.

Som framkommit ovan menar Konsumenttvistutredningen att kostnaderna för nämndens verksamhet kan befaras öka markant om man gör dess beslut bindande. Till stöd för detta antagande anförs att den genomsnittliga kostnaden för att avgöra en tvist i den danska Forbrugerklagenævnen ligger på 9 600 kronor alltmedan motsvarande summa för den norska Forbrukertvistutvalgets del ligger på cirka 6 500 kronor. Det konstateras också att en den genomsnittliga kostnaden för ett avgörande i ARN för närvarande ligger på cirka 3 000 kronor. Med hänvisning till detta dras slutsatsen att kostnaderna för att driva ARN:s verksamhet troligen skulle fördubblas alternativt tredubblas om nämndens beslut gjordes bindande.

Det verkar i och för sig vara rimligt att utgå från att det skulle bli mera kostsamt att pröva en tvist i ARN om förfarandet formaliserades och anpassades efter de krav som följer med att besluten görs verkställbara. Det kan emellertid ifrågasättas om det går att göra en kostnadsjämförelse med Danmark respektive Norge så som nu skett. Utredningen verkar inte ha tagit någon som helst hänsyn till skillnaderna i kostnadsläge som föreligger i de olika länderna. Man verkar vidare ha tagit för givet att det är just den omständigheten att besluten i Danmark respektive Norge är verkställbara som förklarar att det är så pass mycket dyrare att avgöra en tvist i dessa båda länder än vad det för närvarande är i Sverige. Sammantaget är det med andra ord svårt att uttala sig ens i ungefärliga siffror om vilka kostnader det skulle föra med sig om besluten i ARN gjordes bindande.

Sammanfattningsvis kan således sägas att de argument som utredningen anför mot att göra ARN:s avgöranden verkställbara kan ifrågasättas på en rad punkter. Dessa förhållanden behöver emellertid inte betyda att en förändring med nödvändighet bör införas. Huruvida så bör bli fallet får bestämmas mot bakgrund av vad som skulle kunna antas vara vunnet ställt i relation till de kostnader som förändringen kan antas föra med sig. I utredningen presenteras i princip enbart argument mot att ge ARN:s beslut rättskraft, det blir därför svårt att skapa sig en nyanserad helhetsbild av problematiken. Något som mer eller mindre förbigås med tystnad är att det kan finnas skäl som talar för att kvaliteten på nämndens beslut skulle kunna antas bli högre för den händelse att man inte enbart hade att rekommendera parterna en lösning på den aktuella tvisten. Antagande bygger då på att nämnden i sådant fall skulle behöva bli mer utförliga i författandet av sina avgöranden, något som skulle kunna bidra till att dessa blev mindre "in casu präglade" och därmed mer generaliserbara. Det finns även skäl att anta att om besluten hade motiverats på ett mera utförligt vis än vad som sker i dag, skulle dessa dessutom kunna förväntas vinna i legitimitet hos de berörda parterna. Det finns också anledning att anta att nämnden därmed skulle kunna komma att få en högre status i rättssamhällets ögon. Vidare är det trots allt rimligt att tro att åtminstone något fler näringsidkare än vad som gäller idag skulle se sig föranlåtna att följa nämndens beslut för den händelse att man var införstådd med att dessa tvångsvis kunde verkställas.

Mot bakgrund av det anförda kan sägas att frågan om huruvida ARN:s beslut bör göras bindande för näringsidkare i huvudsak bör avgöras med hänsyn tagen till hur mycket man är beredd att investera i de tänkbara fördelar som kan följa med ett sådant beslut. Som framkommit ovan är det svårt att uppskatta vilka kostnader en sådan reform skulle kunna medföra, liksom att sätta en siffra på hur många fler näringsidkare som skulle kunna förväntas efterleva ett beslut som nämnden fattat. I bedömningen av hur man bör agera bör man emellertid inte enbart se till dessa omständigheter utan även väga in sådant som att det finns skäl anta att kvaliteten på besluten kan komma att öka och de fördelar som följer med detta. Sammantaget menar Juridiska fakulteten i Lund att det finns ett antal goda skäl som talar för att genomföra en reform som innebär att ARN:s beslut görs bindande för en berörd näringsidkare. Huruvida dessa skäl är starka nog för att motivera en förändring är dock en öppen fråga och till syvende och sist avhängigt av hur mycket man är beredd att investera i nämndens verksamhet.

3. Övriga kommentarer

Juridiska fakulteten i Lund i övrigt inget att invända mot de i utredningen presenterade förslagen.

Enligt delegation

Eva Lindell-Frantz